

OD RVP
K VYUČOVACÍ
HODINĚ
VÝTVARNÉ
VÝCHOVY

Dokumenty definující výuku (kurikulární dokumenty)

- RVP ZV, RVP G – rámcový vzdělávací program
- ŠVP – školní vzdělávací program
- Tematický plán předmětové komise nebo učitele
- Příprava na vyučovací hodinu
- **Realizace hodiny**
- Dokumentace hodiny
- Evaluace hodiny

RVP ZV, RVP G

rámcový vzdělávací program

- Dokument ministerstva školství
- Závazný pro školu
- **Formuluje základní cíle vzdělávání**
- Formuluje základní cíle výuky v předmětech
- Zabývá se **vzdělávacími obsahy**, které přesahují rámec předmětů (klíčové kompetence, průřezová témata)
- Další dokument: **Standardy vzdělávání** – na základě zkušeností s RVP v praxi formulovaná základní představa o cílech a možnostech výuky v předmětech

ŠVP – školní vzdělávací program

- Vznikl „překlopením“ RVP do podmínek školy; měl by prezentovat specifický profil školy vycházející z konkrétních podmínek
- **Nepodléhá schvalování**, ale musí se dodržovat
- Závazný pro školu a učitele, plnění kontroluje inspekce; nově příchozí vyučující by se s ním měl seznámit
- Aktualizuje se ve dvouletém cyklu
- V zásadě veřejný dokument, měl by být na webu školy a také ve fyzické podobě k dispozici
- Sestavování ŠVP je velmi náročné a vyžaduje aktivní porozumění textu a záměrům RVP a spolupráci aprobovaných učitelů ze všech oborů
- Řada škol má svůj ŠVP jako vizitku originality a jedinečnosti; jiné školy svůj program raději příliš aktivně neprezentují ...

Tematický plán

- Oficiálně nepovinný, ale velmi praktický a většinou ve školách využívaný dokument s přímým vztahem k výuce
- Interní dokument školy; neveřejný
- **Plánuje činnosti v předmětu** vždy na školní rok, může být podrobně rozepsán po měsících i týdnech; píše a odevzdává se v září
- Měl by **zohlednit konkrétní situaci** (témata, možnosti školy, aktuální nabídky)
- **Měl by být v souladu se ŠVP**
- Může být individuální pro každého vyučujícího, nebo společný pro celou předmětovou komisi
- Pro impulsivního a překotně tvořivého výtvarného pedagoga je dobré se čas od času do vlastního tematického plánu podívat. Po dohodě s vedením školy lze plán změnit (např. zajímavá výstava v březnu vám přinese mnoho nápadů, o kterých jste v září neměli tušení.)
- **ÚKOL: Podívejte se na weby „svých“ škol, zda je tam k vidění ŠVP. Pokud ano, prohlédněte si je.**

Předmětová komise

- Organizační celek, který slouží k účinnému předávání informací mezi vedením školy a učiteli; může poskytovat i určitou autonomii pro řízení práce, např. pro projektovou činnost
- Sdružuje vyučující téhož předmětu, čili většina vyučujících je členem dvou komisí
- Výtvarná výchovy bývá přiřazena k hudební výchově nebo k převažujícímu druhému předmětu (český jazyk)
- Je dobré mít vlastní oborovou komisi nebo aspoň podkomisi, ale na to musí být ve škole nejméně dva výtvarní pedagogové

Příprava na vyučovací hodinu (dokument)

- Vyžaduje se od začínajících učitelů nebo při řešení problémů, např. při hospitaci vedení školy
- (V běžném provozu nemusí být písemná)
- Může být v bodech, nebo rozepsaná po minutách
- Měla by obsahovat: téma hodiny (název)
 - cíl hodiny
 - výtvarný úkol (výstup)
 - materiální a organizační nároky
 - hlediska splnění cíle
 - hlediska hodnocení
- Není třeba vždy psát podrobné přípravy, ale je praktické vést si záznamy o obsahu a průběhu hodin. Vyhnete se tím volání žáků: „*Ale paní učitelko, tohle už jsme dělali loni/na podzim/minulý týden.*“

Vyučovací hodina

- Čas přímé interakce se žáky; „přímá pedagogická povinnost“
- Základní „vyjadřovací prostředek“ učitele
- Předmět hodnocení pedagogické práce učitele
- Jednotka výchovně vzdělávacího procesu
- Tematicky a metodicky definovaný a strukturovaný celek („o čem“ a „jak“)

Vyučovací hodina v pojetí učitele

- Výchovně vzdělávací strategie: metody a postupy pedagogické práce
- Volba témat a námětů hodin
- Plánování činností
- Formulace cílů
- Cíle a způsoby hodnocení a evaluace
- Zakotvení v kurikulárních dokumentech

Plánování vyučovací jednotky/hodiny

- Téma
- Námět
- **Cíl hodiny**
- Výtvarný úkol („zadání“)
- Výtvarná technika
- Motivace
- Instrukce pro žáky
- Nutná příprava (materiál, nástroje)
- Časový plán hodiny

- Učivo
- Vazby v tematickém plánu
- Vztahy k výtvarné kultuře
- Didaktický koncept
- Vazby a zakotvení v RVP a ŠVP

Téma/tematický celek

- Širší kontext hodiny
- Nemusí být jednou hodinou vyčerpáno
- K tématům se lze z různých úhlů vracet a vytvářet tak tematické celky
- Tematická řada: několik témat, která na sebe vzájemně navazují a jež je žák schopen vnímat v souvislostech, případně tyto souvislosti aktivně a samostatně rozvíjet
- Metodická řada: vyučovací hodiny, které postupně seznamují žáka s novým vyjadřovacím prostředkem, médiem, technikou; metodická řada bývá v souladu s obecnými pravidly osvojování nové dovednosti, „řemesla“ (např. tvorba grafiky od kresby k tisku)

Námět

- Jedno téma může obsahovat více námětů
- Vyučující může zadat téma a nechat žáky samostatně zvolit námět práce (úhel pohledu)

Výtvarný úkol

- „zadání“ práce; co žáci řeší a co učitel hodnotí
- Někdy se setkáte s pojmem „výtvarný problém“: můžeme ho použít pro označení zcela konkrétního dílčího úkolu (umístění obrázku ve formátu; volba typu písma k fotografii; rozhodování týkající se výběru formálních nebo výrazových prostředků); pro celkové zadání práce raději používáme termín výtvarný úkol
- Zadání výtvarného úkolu definuje **výstup hodiny**; co v tvůrčím procesu vznikne a co budeme hodnotit; k čemu se budeme vztahovat v **reflektivním dialogu**

Reflektivní dialog I.

- Učitelem řízený rozhovor, který by měl vždy uzavírat vyučovací celek
- Žáci mají možnost se vyjádřit ke své práci; porovnat výsledek se svým záměrem; vyslechnout komentáře a připomínky učitele i spolužáků
- Reflektivní dialog neformální cestou ozřejmuje cíle hodiny a míru jejich dosažení
- Zpětná vazba pro učitele, zda byly zvolené prostředky v souladu s cíli hodiny
- V reflektivním dialogu musí dostat slovo všichni žáci; učitel ručí za bezpečné prostředí
- Reflektivní dialog obvykle obsahuje hodnocení hodiny, případně žákovských prací, a další zpětné vazby pro žáky i učitele.
Jeho cílem **není** hodnocení prací žáky navzájem nebo hlasování či jiný výběr nejlepších prací!

Reflektivní dialog II.

- Reflektivní dialog žáky staví do role tvůrce, hovořícího o svém díle, a poučeného diváka, který s ním vede rozhovor
- Rozvíjí **aktivní odborný slovník** a posiluje jeho používání žáky i učitelem; je důvodem pro toto používání
- Rozvíjí a posiluje **verbální dovednosti** žáků
- Rozvíjí **sociální dovednosti** (schopnost naslouchat, empaticky reagovat)
- Vytváří podmínky pro postupné **chápání významů** vizuálního vyjádření
- Zařazování a vedení reflektivního dialogu je nezbytné pro celou jednu oblast učiva: **ověřování komunikačních účinků**
- Předpokládá a rozvíjí odvahu (žáků i učitele) odpovídat i na otázky, pro něž není kodifikována „správná“ odpověď

Učivo

(didaktická transformace obsahu vzdělání)

RVP ZV - tři oblasti učiva

- Rozvíjení smyslové citlivosti
- Uplatňování subjektivity
- Ověřování komunikačních účinků

Ve vyučovací hodině se **v různé míře** uplatňují vždy **všechny tři oblasti učiva**

RVP G – dvě oblasti učiva

- Obrazové znakové systémy
- Znakové systémy výtvarného umění

Očekávané výstupy

- Indikují zvládnutí učiva žáky: definují, co by měl žák zvládat **na konci vzdělávacího období**
- Základní vzdělávání se dělí do tří období: porovnejte očekávané výstupy všech tří období a sledujte, jak se rozšiřuje jejich záběr
- Pro jednotlivé vyučovací hodiny je praktické definovat **dílčí výstupy**
- **Pročtěte a prostudujte si očekávané výstupy výtvarné výchovy v RVP ZV i v RVP G.**

08.04.2020

Leonora Kitzbergerová, 2017

ÚKOLY

(ČTYŘI V JEDNOM ZADÁNÍ):

Představte si, že výsledkem vaší pedagogické práce je tato studie.

- Co mohlo být **cílem** hodiny?
- Jak byste formulovali **výtvarný úkol**?
- Pročtěte si **očekávané výstupy** pro 2. stupeň ZŠ a následující kapitolu **Učivo**.
- Vypište si, které OV a které pasáže Učiva se podle vás vztahují k vámi formulovanému úkolu.
- Tytéž kroky proveďte s RVP G.
- Tytéž kroky proveďte i s následujícím obrázkem.

Studie zátiší, tempera
Žákovská práce

Studie zátiší
uhel, křída
Žákovská práce

08.04.2020

Leonora Kitzbergerová, 2017

Učivo a očekávané výstupy RVP ZV

- **ÚKOL:** Pročtěte si pečlivě všechny očekávané výstupy v RVP ZV (tři vzdělávací období, tři sady OV) a **vyberte ty, pro jejichž naplnění nutně potřebujete reflektivní dialog** (nerealizují se výtvarnou činností, ale verbálně).
- Jako vodítko při výběru použijte slovesa, která označují očekávanou činnost.

Učivo VV G komentář a úkol

- Výčet položek učiva na první pohled přesahuje časové možnosti dvou let výuky VV. RVP nijak nezavazuje vyučující, aby se všem uvedeným položkám věnovali ve stejné míře. Rozhodující je, aby všechny položky byly zaneseny do ŠVP a zohledněny v tematických plánech.
- Cílem je, aby žáci získali základní **orientaci v příčinách formálních a obsahových proměn** výtvarného umění. Témata lze spojovat, prolínat, vracet se k nim, využívat nabídku výstav k jejich propojení.
- **Vyberte si z učiva Znakové systémy výtvarného umění pět položek (uměleckých tvůrčích konceptů), kterým byste se s žáky určitě chtěli věnovat. Považujete je za zásadní a rozhodující pro to, aby žák chápal současné umění a vizuální kulturu, nebo jsou vaše motivy jiné? Využijte následující dva snímky, kde jsou položky učiva opatřeny zvýrazněním některých pojmů.**

Učivo G

znakové systémy výtvarného umění:

- **chápaní vztahů** předmětů a tvarů **v prostoru** (Cézanne), celistvost a rozklad tvaru (analytický kubismus), povrch a konstrukce (syntetický kubismus, konstruktivismus, geometrická abstrakce), vytváření **iluze prostoru, objemu a pohybu** (antická mimesis, fotografie, film)
- **proměnlivost** obrazu **v čase** (futurismus, nová média), **proměnlivost tvaru** (animovaný film, nová média), pohyblivé stanoviště diváka a změny úhlu vidění (umění akce, nová média), časoprostorové chápaní a proměna kvalit (kubismus, nová média), princip náhody (dadaismus)
- **relativita barevného vidění** (pointilismus, impresionismus, postimpresionismus, Cézanne), **taktilní a haptické kvality díla** (informel), **zapojení těla**, jeho pohybu a gest do procesu tvorby (akční tvorba, bodyart)

Učivo G

znakové systémy výtvarného umění:

- **osvobození** obrazu **od** zavedeného **zobrazování viditelného** (Kandinskij, Kupka), figurace a nefigurace (neoklasicismus, lyrická abstrakce), **vztah slova a obrazu** (lettrismus), vznik a uplatnění symbolu (symbolismus, surrealismus, pop-art, konceptuální umění)
- **tvůrčí potenciál podvědomí** (surrealismus), sebeuvědomování diváka (akční tvorba, osobní mytologie), **účast v sociálním prostoru** (performance), **minority** (postmodernismus), **stopy člověka v krajině** (land-art)
- vztahy s neevropskými kulturami (Gauguin, Picasso, minimal-art), **zrušení hranice umění a neumění** (Duchamp), neumělecké a neškolené vizuální vyjadřování (insitní umění)
- **požadavek a meze obecné srozumitelnosti**, vliv reklamy, masovost a autenticita projevu (pop-art, televize, nová média, akční umění, postmodernismus), **citace a metaznak** (postmodernismus), **moduly a jejich spojování**, rekombinace, struktury (umění nových médií)

- Zdroje:
- RVP ZV
- RVP G
- *www.msmt.cz*